

De geschiedenis van wijn

STADSWIJNGAARD
HOF VAN ALMERE

De wijnplant

Wijn is een drank die ontstaat uit de vergisting van het sap van druiven. Druiven groeien aan een wijnstok of druivenplant. De druivenplant is eigenlijk een wilde wingerd, een houtige klimplant uit de wijnstokfamilie. De botanische naam *Vitis* is afgeleid van het Oudgriekse *oïsus* (wilgachtige heester), omdat de takken even buigzaam zijn als wilgentakken.

De soort aanduiding *vinifera* is afkomstig van het Latijnse *vīnum* (wijn) en *-fer* (-dragend).

De oorsprong

De eerste sporen van het vergisten van fruit, samen met honing en rijst, zijn gevonden in China en dateren van 9000 jaar terug. Ongeveer 7000 jaar geleden zijn in de regio Mesopotamië of de Kaukasus bij archeologische opgravingen kruiken gevonden met sporen van wijn daarin. De wijn werd verbouwd op de vruchtbare grond tussen de rivieren de Tigris en de Eufraat. Door de wilde plant te veredelen werden de resultaten van de wijn steeds beter.

Verspreiding van de wijnbouw

Er werd handel gedreven in de wijn en ook de wijnbouw verspreidde zich over Klein Azië. Via de handel met de omringende landen kwam de wijn in Egypte terecht en daar zijn zowel de archeologische vondsten als afbeeldingen van wijnbouw en verwijning van 5000 jaar geleden gevonden. Door de Grieken en de Phoeniciërs is ongeveer 4000 jaar geleden de wijnbouw verder verspreid langs de kusten van de Zwarte zee en de Middellandse zee.

Vervoer van wijn

De wijn werd vervoerd in amforen, kruiken van aardewerk. Een Griekse 'amfora' was naast de benaming voor een kruik ook een inhoudsmaat voor vloeistoffen van ongeveer 23,2 liter. Omdat deze kruiken poreus waren bedierf de wijn snel. Om het bederf tegen te gaan werd hars aan de wijn toegevoegd. Het gebruik van hars in de wijn gebeurt tegenwoordig nog in de Griekse wijn Retsina.

Het land van de wijn

De kunst van het wijnmaken heeft zich daarna vanuit Griekenland verder verspreid naar Zuid-Italië, destijds ook wel Oenotria (land van de wijn) genoemd. De Romeinen namen daarna de wijnbouw over en brachten de wijnbouw tot grote bloei. Zij ontwikkelden en verspreidden het telen van druiven en het maken van de wijn door een groot deel van Europa. Ook ontwikkelden de Romeinen de houten tonnen om de wijn in te bewaren.

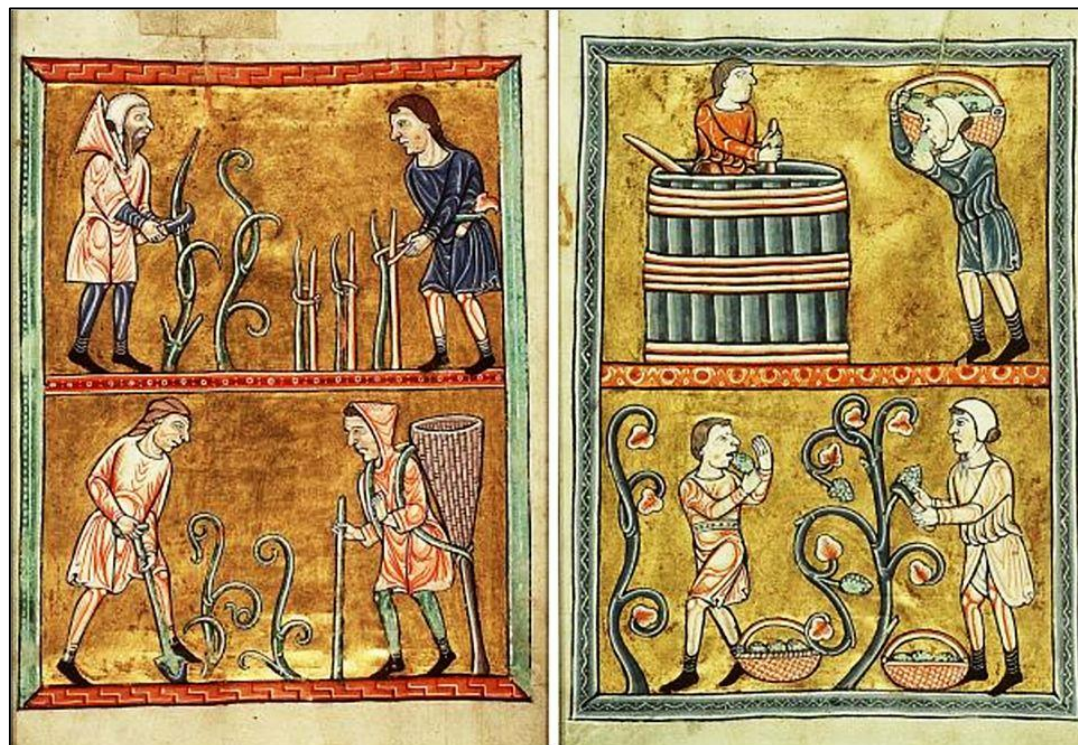

De Romeinse wijngod Bacchus

Bij de Romeinen, de Phoeniciërs en Grieken was wijn een goddelijke drank en vloeide deze rijkelijk. Ook de Griekse god Dionysus en zijn Romeinse evenbeeld Bacchus waren er grote liefhebbers van. De Romeinen beschikten niet over hars of over andere methoden om de wijn te conserveren. Daarom plantten de Romeinse legers in alle bezette gebieden wijngaarden aan om hun legers van wijn te voorzien. Op deze manier hoefde het de Romeinse soldaten nooit aan wijn te ontbreken.

Kloosters

In de 5e eeuw stortte het Romeinse Rijk ineen. De meeste wijngaarden werden in die periode vernietigd door aanvallen van Germaanse barbaren vanuit het noorden en Moorse Islamiëten vanuit het zuiden. De Europese wijnbouw werd zo goed als volledig weggevaagd. De Katholieke Kerk hield de kerkelijke traditie van het vieren van het Avondmaal, met het drinken van de miswijn, in ere en heeft de Europese wijnbouw gered. Priesters en monniken plantten wijnstokken overal in Europa, niet om kwalitatieve wijnen te produceren, maar vooral om de kerk van miswijn te voorzien. De monniken hadden de plicht om de kennis over de wijnbouw en het wijnmaken te bewaren en dat hebben ze tot eind van de 18e eeuw gedaan.

Keizer Karel de Grote

Het maken van wijn werd al gauw een gouden handel. Vanaf de 9e eeuw, toen de wijn liefhebbende keizer Karel de Grote (Charlemagne) het in een groot deel van West Europa voor het zeggen had, kwam de expansie van de wijnbouw goed op gang. Hij stimuleerde de bouw van nieuwe kloosters en daarmee de verbreiding van de wijnbouw in delen van het huidige Duitsland en Frankrijk. Zoals in de Bourgogne, waar een van de beroemdste witte wijngaarden nu zijn naam draagt, Corton-Charlemagne.

Wijngebieden in West Europa

In de 13de eeuw ontwikkelde ook de wijnbouw rond Bordeaux zich in een hoog tempo. Rijke inwoners van de stad financierden enorme ontbossingoperaties op armere gronden langs de rivieren de Garonne en de Dordogne, en vestigde zich als kersverse landheren in de wijngaarden van Bordeaux.

Aan het eind van de Middeleeuwen waren er al vele wijngebieden; het Franse Anjou, Charente (Cognac), Poitou, Cahors en Gascogne en de Duitse gebieden rondom de Ahr, de Rijn, Moezel en de Nah, evenals de Elzas.

Weer wat later droeg de opkomst van de steden en de burgerij bij tot een verdere bloei van wijnbouw en wijnhandel. Mede dankzij een tijdelijke opwarming van het klimaat in Europa bereikte de aanplant van druivenstokken rond 1500 zelfs een recordomvang. In Duitsland waren in die tijd drie keer zoveel wijngaarden dan nu!

Wijnkasteel in Nederland

Hoektoren en wijngaard van het Kasteel Neercanne. Dit kasteel, ook wel Château Neercanne; voorheen kasteel Agimont, is een 17e-eeuws barokkasteel in het Jekerdal bij de Nederlandse stad Maastricht met een eigen wijngaard.

Wijnflessen

Tot in de 18e eeuw werd alle wijn getransporteerd en bewaard in vaten. De bewaarmogelijkheden waren daardoor uiterst beperkt. Het gebruik van goed afsluitbare flessen zou daar echter verandering in brengen. Het zal geen verbazing wekken dat die flessen vooral gebruikt werden voor topwijnen. Daartoe behoorden onder meer de wijnen van de huidige Premiers Crus in Bordeaux, met voorop Château Haut-Brion. Flessen werden in die tijd met de mond geblazen. Met één keer uitblazen kon een glasblazer een fles vormen met een inhoud van ongeveer 75 centiliter, 0.75 liter. Dit is ook nu de Europese standaardmaat voor de wijnfles.

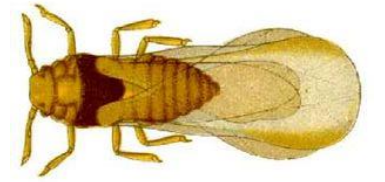

Wijnliefhebbers

Terwijl in de 17e en 18e eeuw nog vooral welgestelde burgers wijn nuttigden, ontdekten langzamerhand steeds meer mensen de charmes van wijn. Vooral in Spanje (Navarra en Rioja) en Italië werd wijn een populaire drank. Het Franse zuidwesten volgde wat later. Het was vooral tijdens de Industriële Revolutie in de 19e eeuw dat de wijnconsumptie explosief toenam. Terwijl de rijken hun Champagne, Bourgogne of Bordeaux dronken, deden de gewone burgers en arbeiders zich te goed aan de wijnen uit de Loire of de Beaujolaiswijnen.

Ineenstorting van de druiventeelt

De wijnbouw maakte een bijzondere moeilijke tijd door aan het eind van de 19e eeuw. Door het toenemende handelsverkeer met de Verenigde Staten, kwam er vanuit Amerika een onuitgenodigde gast mee, de druifluis. De *Phylloxera vastatrix*. De druifluis verspreidde zich razendsnel door Frankrijk en men wist niet hoe ze deze druifluis moest bestrijden. Wijnboeren zagen hun wijngaarden verteren en een ramp stevende af op de wijnwereld. In 1879 heeft deze vraatzuchtige luis bijna alle wijngaarden in Europa vernietigd.

Enten van wijnstokken

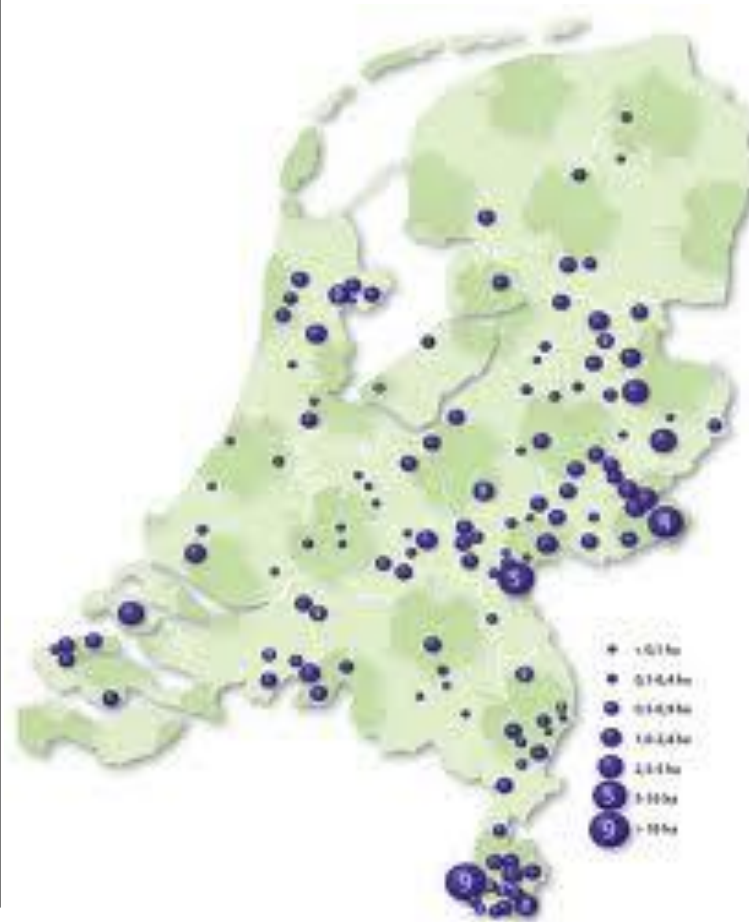
Druifluis is misschien niet zo'n goede benoeming, want hij zat niet op de druif, maar vooral op de wortelstok. De luis bijt kleine wondjes in de stok waardoor de wortelstok sap verliest en geen meer water en mineralen meer kan opnemen. Het duurde meer dan twintig jaar voordat een oplossing werd gevonden. Door terug te gaan naar de herkomst van de druifluis in Amerika ontdekte men dat er in Ohio wijngaarden waren waar de druifluis en wijnstokken gemoedelijk naast elkaar leefden. Als deze Amerikaanse wijnstokken resistent waren voor de druifluis dan was het zaak deze Amerikaans wijnstokken naar Europa te halen. Miljoenen Europese wijnstokken werden vervolgens geënt op Amerikaanse onderstokken en die wijngaarden waren gered. Het vergde grote inzet en veel handwerk. Niet alle wijnregio's zijn met succes uit deze concurrentiestrijd gekomen.

Weetje

- In de 19e eeuw is door de Franse geleerde Louis Pasteur de grondslag gelegd voor de moderne oenologie, de wetenschap van de wijnbereiding. Onder de vele ontdekkingen die Pasteur deed dus ook die van de kennis over de werking en het belang van de alcoholische gisting.
- Eind 19e begin 20e eeuw groeide het besef dat de namen van herkomstgebieden van de wijnen beschermd moesten worden tegen misbruik. In Frankrijk resulteerde dat in 1935 in de creatie van appellations d'origine contrôlées. Behalve het herkomstgebied werd ook de naam van de producent een indicatie voor de kwaliteit.

De Nieuwe Wereld

Nieuwe Wereld is de verzamelnaam voor al die wijnlanden die buiten Europa en het Middellandse Zeegebied liggen. Deze landen hebben ook een wijngeschiedenis die een paar eeuwen oud is. De introductie van de wijnbouw gebeurde door de Spanjaarden in hun kolonies in Zuid- en Midden-Amerika, door de Nederlanders in Zuid-Afrika en door de Engelsen in Noord-Amerika en Australië. De productie was meestal alleen voor de lokale behoefte. De warmte in sommige landen was van invloed op de stijl van de wijnen, deze waren vaak juist zoet. In de tweede helft van de 19e eeuw ontstond er in landen als Australië, Chili en Californië een wijnindustrie met een serieuze omvang.

Wijnboeren in Nederland

Tegenwoordig zijn er in Nederland ruim 200 commerciële wijngaarden en zeer veel hobbywijngaarden. Door de ontwikkeling van nieuwe rassen die beter tegen het Hollandse weer en bepaalde ziektes kunnen, wordt de Nederlandse wijn van steeds betere kwaliteit. Inmiddels is de Nederlandse wijn niet meer weg te denken in Nederland en door passie en inzet heeft de wijn een bewezen kwaliteit. De beroepsorganisatie van wijnboeren, de Nederlandse Vereniging van Wijnproducenten, ziet toe op de verdere ontwikkeling van de Nederlandse wijnen.